

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.с.н. Пепка Бояджиева,
секция „Общество на знанието: Наука, образование и иновации”
Институт по философия и социология, БАН

относно трудовете на **д-р Венета Кръстева Петрунова**, участник в конкурс за академичната длъжност „доцент”, обявен от ИФС-БАН за нуждите на секция „Публични политики и социални промени”, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 89/12.11.2019г.

1. Общо описание на представените материали

Д-р Венета Кръстева е единствен кандидат за обявения конкурс за доцент за нуждите на секция „Публични политики и социални промени” на Института по философия и социология при БАН. Конкурсът изцяло съответства на образователния и научен профил на кандидата, на нейните професионални интереси и научни постижения.

За участие в конкурса д-р Венета Кръстева представя 35 публикации, сред които две самостоятелни монографии – *„Младежка заетост и трудова несигурност в България“*, София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2019 г., както и монография на английски език, базирана на защитения дисертационния труд. Заслужава специално отбелязване фактът, че 18 от студиите и статиите на д-р Кръстева са самостоятелни, а 15 са в съавторство, като в не малка част от тях тя е първи автор и публикациите са на английски език. Важно е да се подчертае също, че всички публикации са след придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

В количествено отношение тези публикации значително надвишават изискванията, поставени в Закона за развитие на академичния състав и свързаните с него правилници, включително и Правилника на ИФС. Като отличителна характеристика на публикациите на д-р Кръстева ще посоча, че като правило те съчетават теоретичните анализи с богати емпирични данни и формулиране на конкретни предложения и политики за решаване на социалните проблеми. В този смисъл професионалните изяви на д-р Кръстева очевидно отразяват разбиране за

социологията не просто като академична наука, а като наука, която същевременно следва да се развива и практикува като публична и социално ангажирана.

2. Обща характеристика на научната, научно-приложната и педагогическа дейност на кандидата

Д-р Венета Кръстева се нарежда сред активните в професионално отношение млади български социолози, чиито професионални изяви не се ограничават в рамките на националната ни наука. В центъра на научната ѝ кариера е изследователската работа, умело съчетавана с преподавателска и експертна дейност. Академичните постижения на д-р Кръстева са много добър пример за положителната роля на участието в международни проекти и работата в международни екипи за професионалното развитие на младите учени. За мен няма съмнение, че значимата както в количествено, така и преди всичко в качествено отношение научна продукция, която е представена за участие в конкурса, е резултат в не малка степен и на работата на д-р Кръстева в екипите на няколко международни проекти, на възможността да участва в провеждането на сравнителни международни изследвания и да ползва получените емпирични данни, както и да види на практика как се следват и отстояват високи академични критерии и стандарти.

3. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата

Представените за участие в конкурса публикации, очертават три проблемни полета, които концентрират изследователските търсения на д-р Кръстева: 1) младежка заетост и трудова несигурност на пазара на труда, 2) религиозни вярвания, православие и православна църква и 3) образователни проблеми и политики. Сред тях безспорно се откроява младежката заетост и трудовата несигурност на пазара на труда, на които е посветен и хабилитационният ѝ труд.

Монографията *„Младежка заетост и трудова несигурност в България“* е промислено и задълбочено изследване, което се отличава с ясно формулирани и убедително аргументирани тези. Смятам, че като най-значими приноси в монографията следва да се открият:

- Творческото използване и адаптиране на концепцията за трудовата несигурност за разработването на теоретична рамка за многоаспектен анализ на ситуацията на младите хора на пазара на труда;
- Обосноваването и последователното използване на аналитичен подход, който

обвързва по-широкия социален и институционалния контекст с политиките и индивидуалните действия в ситуациите на трудовата несигурност, нейните последици и възможностите за нейното преодоляване;

- Аргументирането и емпиричната верификация на тезата за хетерогенния характер на младежката група и нарастващата ѝ фрагментизация от гледна точка на различните възможности и ресурси, до които младите хора имат достъп и които в значителна степен детерминират тяхната професионална и личностна реализация;
- Идентифицирането на многомерните последици от трудовата несигурност върху различни групи млади хора, както и разкриването на сложното преплитане и взаимна обусловеност на ефектите на безработицата и трудовата несигурност на индивидуално, групово и обществено/социетално ниво;
- Проблематизирането на възможността младите хора в ситуация на трудова несигурност да бъдат активни субекти и открояването на различни стратегии за противодействие на негативните последици от трудовата несигурност;
- Критичното осмисляне на активните и пасивните политики на пазара на труда чрез анализа им в рамките на по-широкия социален и институционален национален и глобален контекст и от гледна точка на специфичните характеристики на младите хора;
- Идентифицирането на добри практики сред младежките програми в различни европейски страни, а също и на условията и факторите, които правят възможно тяхното положително въздействие.

Ще си позволя специално да открия анализа и отстояваните тези от д-р Кръстева по отношение на образователните политики и връзката образование-потребности на трудовия пазар. С тезата си за връзката образование – пазар на труда („Младежка заетост и трудова несигурност в България“, с. 91-97) д-р Кръстева показва ясен стремеж да не се задоволява с широко разпространени идеи, а да се опитва да „отива“ отвъд очевидностите. Тя аргументира разбирането, че за да бъде ефективна тази връзка, е важно не само качеството на образованието, но и качеството на пазара на труда и преди всичко на предлаганите работни места.

Аз смятам също за особено важен, както от теоретическа, така и от практическа гледна точка, отказът на д-р Кръстева от „фокусирането единствено върху инструменталната стойност на образованието, т.е. като инструмент за създаване на квалифицирани работници тук и сега“, както и нейната критика на „трансформирането

на образованието от публично благо в слуга на пазара на труда“ (с. 93). За съжаление в нашата страна доминира инструменталният подход към образованието, при което неговата роля се ограничава преди всичко до професионалната подготовка на хората. Подобно разбиране не отразява многообразието от социални роли, които образованието има в съвременните бързо променящи се, дигитални и мобилни общества. То е далеч и от тенденциите на европейски и глобално ниво, където все по-ясно се отстоява тезата за образованието не само като публично, но и като общо благо (виж например: UNESCO. (2015). *Rethinking education. Towards a global common good?* Paris: UNESCO Publishing). В условията на динамични социални трансформации и бързо променящ се пазар на труда образованието се нуждае от промени, които да го направят много по-гъвкаво и способно да формира младите хора като самостоятелни личности, способни на критично, аналитично и отговорно мислене и поведение, притежаващи широки и преносими компетентности. От тази гледна точка смятам за особено релевантна тезата на д-р Кръстева, че образователните реформи, „осъществявани единствено с идеята за удовлетворяване на моментните нужди на пазара на труда, могат да постигнат краткосрочни положителни ефекти, но в дългосрочен план се стига до несигурност на възможностите и перспективите поради това, че не е ясно дали единствените умения, които са усвоили днес младежите, ще са нужни утре“ (с. 93). Новата социална среда променя и изискванията към общата интелигентност на хората. Все по-голямо значение придобива емоционалната и социалната интелигентност. Затова заслужава специално внимание критиката на д-р Кръстева към образователната ни система и тезата ѝ, че изграждането на младите хора като активни граждани на общество изисква акцент върху формирането на тяхната емоционална и социална интелигентност (виж статията „За мястото на емоционалната и социалната интелигентност в реформите на българското образование“, 2012).

4. Препоръки към кандидата

Благодарение преди всичко на активното си участие в международни сравнителни проекти и изследвания, д-р Кръстева има достъп до богата емпирична база. В тази връзка си позволявам две препоръки. Първо, смятам, че ще бъде много полезно за бъдещото професионално развитие на д-р Кръстева, ако продължи усилията си за по-нататъшно теоретично осмисляне на вече открити емпирични зависимости чрез използването на най-нови теоретични парадигми и идеи. Второ, д-р Кръстева има богат опит в работа с качествени данни и демонстрира много добри умения и усет при

тяхното анализиране. Струва ми се, че ще бъде полезно, ако направи и следваща стъпка в това отношение като се ориентира към използване на различни софтуерни програми за анализ на качествени данни. Това би позволило данните от интервюта и фокус групи да служат не толкова като илюстративен материал, а като надеждна основа за открояване на тенденции, формулиране на модели на поведение и типологизиране на фактори.

5. Лични впечатления от кандидата

Имала съм удоволствието да работя съвместно с д-р Венета Кръстева и убедено свидетелствам за нейната изключителна професионална ангажираност и коректност. На основата на личните си впечатления от работата и публичните изяви на д-р Венета Кръстева смятам, че тя се утвърди като един от перспективните млади български социолози и социални учени, на който може да се има доверие и който заслужава доверие. Нейната висока професионална отговорност и самовзискателност, установени международни контакти, инициативност са много полезни за развитието както на социологическата ни общност, така и на ИФС-БАН.

6. Мотивирано и ясно формулирано заключение

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове на д-р Венета Кръстева, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни и научно-приложни приноси, намирам убедителни и достатъчни основания да им дам категорично положителна оценка и да препоръчам на членовете на уважаемото жури и на Научния съвет на ИФС при БАН да гласуват единодушно в подкрепа на избирането на д-р Венета Кръстева на академичната длъжност доцент към секция „Публични политики и социални промени” на ИФС-БАН.

Февруари, 2020 г.

София

Проф. Пепка Бояджиева